

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/197/99

ZRÓŻNICOWANIE OCEN WARUNKÓW ŻYCIA I SYTUACJI GOSPODARCZEJ KRAJU W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Interesującym uzupełnieniem wiadomości o ocenie warunków życia rodzin i sytuacji gospodarczej w całym kraju jest ukazanie terytorialnego zróżnicowania tych zjawisk na wojewódzkiej mapie Polski. Zebrany dotychczas materiał badawczy pozwala nie tylko na przedstawienie zbiorczych wyników w postaci średniej dla okresu od października '98 do października '99¹, ale również na zaobserwowanie zmian, jakie zachodziły w tym czasie. W tym ostatnim celu posłużymy się zmianami tzw. średniej ruchomej, dotyczącej czteromiesięcznych okresów, w których pierwszy i ostatni miesiąc zachodzą na siebie. Taki sposób prezentacji danych jest uzasadniony statystycznie w sytuacji, gdy w jednym miesiącu liczba osób z poszczególnych województw jest zbyt mała w próbie objętej badaniem.

OCENY WARUNKÓW ŻYCIA

W ocenach warunków życia dominują oceny średnie. Niezależnie od regionu, w którym przeprowadzane były badania, respondenci najczęściej określali swoje warunki życia jako „ani dobre, ani złe”.

¹ Wykorzystano dane z sondaży „Aktualne problemy i wydarzenia” (101-113) przeprowadzonych w dniach: 15-20 października '98, 5-9 listopada '98, 3-8 grudnia '98, 6-12 stycznia '99, 4-9 lutego '99, 4-9 marca '99, 8-13 kwietnia '99, 6-12 maja '99, 16-22 czerwca '99, 7-13 lipca '99, 4-10 sierpnia '99, 8-14 września '99, 5-11 października '99 każdorazowo na reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych Polaków. Łącznie zbadano 14 197 osób.

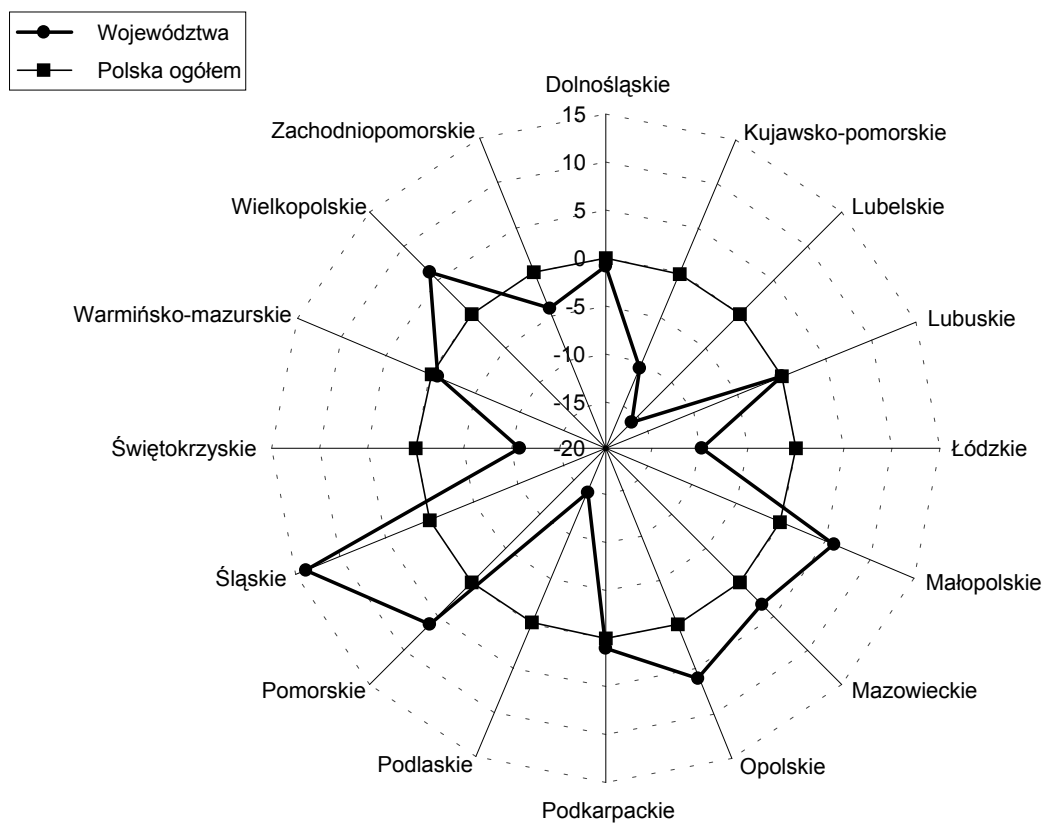
Na rysunku 1 zaprezentowany jest wskaźnik - różnica punktów procentowych między ocenami dobrymi i złymi. Wynik ujemny świadczy o przewadze ocen złych, a dodatni o przewadze ocen dobrych.

Jakość życia swojego i swoich rodzin najlepiej oceniali respondenci z województw śląskiego, opolskiego, pomorskiego, wielkopolskiego, mazowieckiego i małopolskiego. Niezadowolenie z poziomu życia wyrażali najczęściej mieszkańcy województw lubelskiego, podlaskiego, łódzkiego, świętokrzyskiego i kujawsko-pomorskiego. W każdym z tych województw różnice między ocenami dobrymi i złymi osiągały lub przekraczały 10 punktów procentowych, a w województwie lubelskim nawet 16 punktów.

Tabela 1

Województwa (według malejącego odsetka ocen dobrych)	Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:			
	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Różnice
	w procentach			
Śląskie	30	54	16	14
Opolskie	29	48	23	6
Wielkopolskie	29	48	23	6
Małopolskie	26	54	20	6
Pomorskie	26	53	20	6
Mazowieckie	25	52	22	3
Lubuskie	24	51	24	0
Zachodniopomorskie	24	48	28	-4
Dolnośląskie	23	52	24	-1
Podkarpackie	23	55	22	1
Warmińsko-mazurskie	23	53	24	-1
Łódzkie	21	48	31	-10
Kujawsko-pomorskie	18	53	29	-11
Świętokrzyskie	18	52	29	-11
Lubelskie	17	50	33	-16
Podlaskie	15	54	30	-15
Polska ogółem	24	52	24	0
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”				

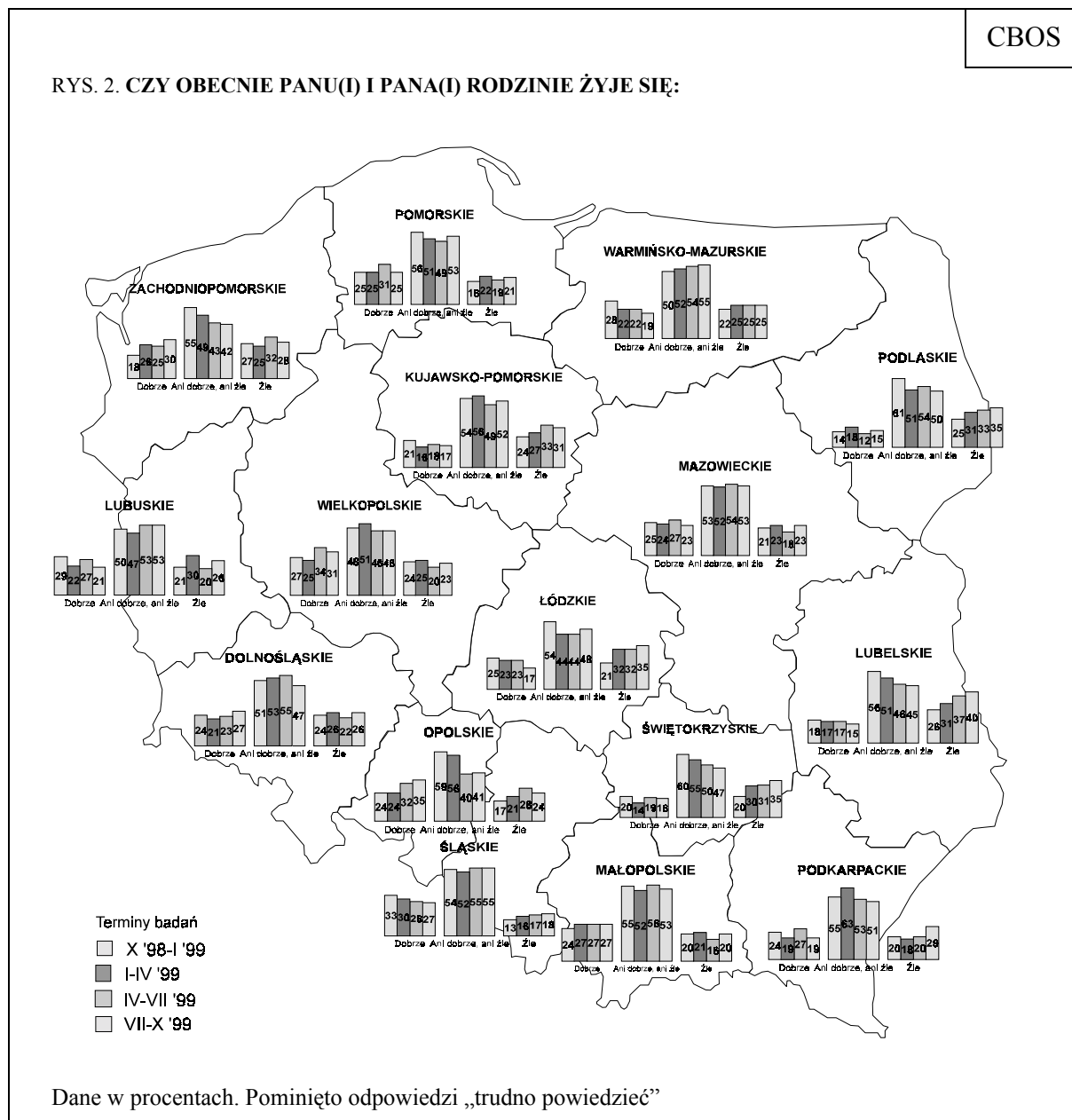
RYS. 1. TERYTORIALNE ZRÓŻNICOWANIE OCEN WARUNKÓW ŻYCIA.
ŚREDNIA Z TRZYNASTU BADAŃ (X '98-X '99). WSKAŹNIK: RÓŻNICE
PUNKTÓW PROCENTOWYCH MIĘDZY OCENAMI DOBRymi I ZŁymi

Dane zgromadzone dotychczas pozwalają również na dokonanie analizy trendu w każdym z województw (za pomocą średniej ruchomej z czterech miesięcy).

Zarówno na początku, jak i pod koniec omawianego okresu we wszystkich województwach dominowały oceny średnie - najwięcej respondentów oceniało warunki życia swoje i swoich rodzin jako „ani dobre, ani złe”.

RYS. 2. CZY OBECNIE PANU(I) I PANA(I) RODZINIE ŻYJE SIĘ:

W większości regionów w całym badanym okresie odsetek osób określających swoje warunki życia jako średnie ulegał nieznacznym wahaniom, jednak w niektórych województwach - zachodniopomorskim, lubelskim, podlaskim, świętokrzyskim i opolskim - możemy zaobserwować wyraźne zmniejszenie się liczby respondentów oceniających w ten sposób swoją sytuację na rzecz ocen bardziej skrajnych - złych lub (rzadziej) dobrych.

W całym omawianym okresie najwyraźniej wzrosła liczba ocen negatywnych w województwie świętokrzyskim (o 15 punktów procentowych), w województwach wschodnich: podlaskim i lubelskim (odpowiednio o 10 i 14 punktów), a także w województwie łódzkim (o 14 punktów). We wszystkich tych regionach w czterech końcowych miesiącach (lipiec-październik '99) osoby źle oceniające swoje warunki życia stanowiły ponad jedną trzecią respondentów. Jednocześnie w województwach tych w ciągu minionego roku utrzymywały się stosunkowo najniższe odsetki osób zadowolonych ze swoich warunków życia.

Kontrastem dla tych województw są województwa zachodniopomorskie i opolskie, w których respondenci wyraźnie lepiej oceniali warunki życia swoje i swoich rodzin, a liczba zadowolonych wzrosła od października ubiegłego roku odpowiednio o 12 i 11 punktów procentowych. Mniejszą, ale widoczną, dynamikę ocen pozytywnych mogliśmy zaobserwować w województwach wielkopolskim i dolnośląskim.

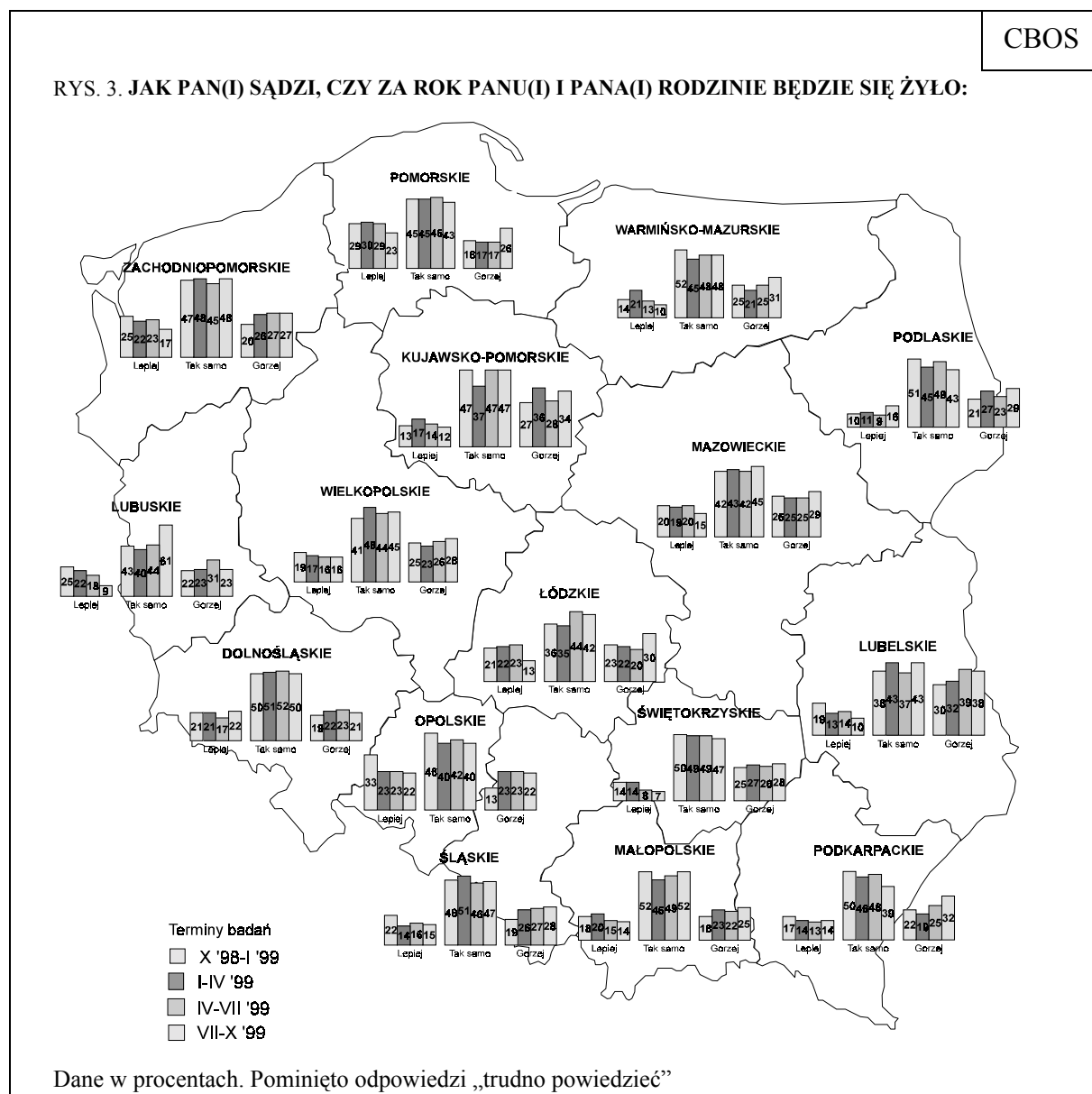
W województwach mazowieckim, małopolskim i pomorskim oceny jakości życia respondentów i ich rodzin były dość stabilne i w całym analizowanym okresie wykazywały stosunkowo niewielkie wahania.

PROGNOZY WARUNKÓW ŻYCIA

Prognozując jakość życia swojego i swoich rodzin respondenci najczęściej nie przewidywali ani poprawy, ani pogorszenia. W każdym województwie przeważały odpowiedzi wyrażające przekonanie, że warunki życia pozostaną bez zmian. Dominowały one w całym analizowanym okresie, ulegając ewentualnie nieznacznym wahaniom. Wyraźna tendencja wzrostowa liczby osób nie przewidujących zmian swojej sytuacji zauważalna jest jedynie w województwie lubuskim (w ciągu roku wzrost o 18 punktów procentowych).

Wprawdzie badani najczęściej nie przewidują zmian swojej sytuacji, ale mimo to w kilku województwach zauważalny jest wzrost liczby osób, które sądzą, że warunki ich życia ulegną pogorszeniu. Rosnące obawy co do swojej sytuacji w przyszłości wyrażają przede wszystkim mieszkańcy województwa podkarpackiego (wzrost w omawianym okresie

o 10 punktów procentowych), pomorskiego, podlaskiego i lubelskiego (wzrost po 8 punktów) oraz zachodniopomorskiego i łódzkiego (wzrost po 7 punktów). W kilku województwach (warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, podkarpackim, lubelskim) liczba respondentów przekonanych o pogorszeniu się swojej sytuacji w przyszłości zbliżyła się w ostatnim z analizowanych okresów do jednej trzeciej lub nawet tę liczbę przekroczyła. Własne perspektywy poprawy jakości życia najgorzej oceniają mieszkańcy województwa lubelskiego. W tym regionie od kwietnia '99 prawie 40% osób wyraża obawy przed pogorszeniem się ich warunków życia.

Wzrost prognoz optymistycznych zaobserwowaliśmy ostatnio (od lipca do października '99) jedynie w województwach dolnośląskim i podlaskim.

Porównując prognozy warunków życia z ocenami można zauważyć, że w części województw, w których odsetek ocen dobrych był relatywnie duży (np. opolskie, pomorskie), lepsze są również prognozy. W województwach, w których stosunkowo źle oceniano swoje warunki życia (np. podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie), dość pesymistyczne były również przewidywania dotyczące najbliższej przyszłości.

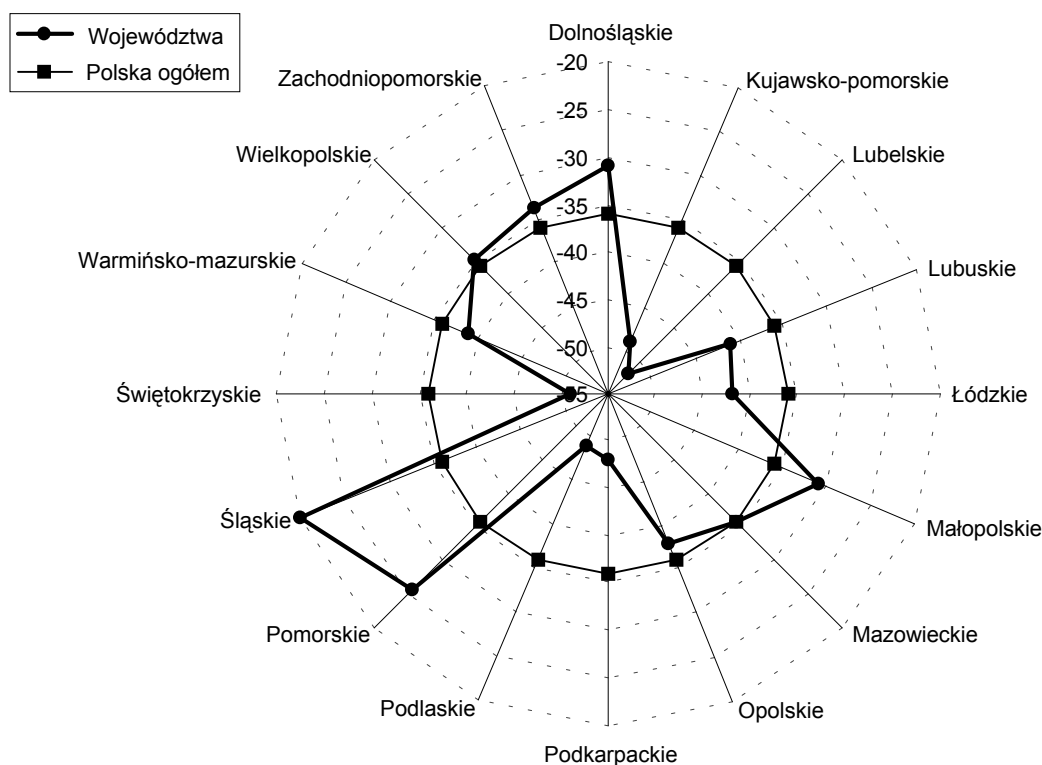
OCENA SYTUACJI GOSPODARCZEJ

W naszych badaniach pytamy też respondentów o ocenę sytuacji gospodarczej kraju. Ocena ta również charakteryzuje się zróżnicowaniem terytorialnym i ulegała zmianom w ciągu minionego roku.

Tabela 2

Województwa (według malejącego odsetka ocen dobrych)	Ocena sytuacji gospodarczej w kraju			
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Różnica między oceną dobrą i złą
	w procentach			
Śląskie	18	38	38	-20
Dolnośląskie	16	35	47	-31
Pomorskie	15	38	41	-26
Mazowieckie	14	31	50	-36
Wielkopolskie	14	32	49	-35
Zachodniopomorskie	14	33	48	-34
Opolskie	13	30	51	-38
Lubuskie	12	29	53	-41
Łódzkie	12	28	54	-42
Małopolskie	12	39	43	-31
Warmińsko-mazurskie	11	35	50	-39
Podlaskie	10	21	59	-49
Kujawsko-pomorskie	9	29	58	-49
Podkarpackie	9	29	57	-48
Lubelskie	8	28	60	-52
Świętokrzyskie	7	29	58	-51
Polska ogółem	13	32	49	-36
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”				

RYS. 4. TERYTORIALNE ZRÓŻNICOWANIE OCEN SYTUACJI GOSPODARCZEJ W KRAJU. ŚREDNIA Z TRZYNASTU BADAŃ (X '98-X '99). WSKAŹNIK: RÓŻNICE PUNKTÓW PROCENTOWYCH MIĘDZY OCENAMI DOBRymi I ZŁymi

Sytuacja gospodarcza Polski jest w znacznej mierze oceniana z punktu widzenia najbliższego otoczenia badanych. Województwo jest na tyle dużą jednostką administracyjną, że stan jego gospodarki może być przez badanych traktowany jako przybliżenie stanu ogólnego lub co najmniej jako rezultat ogólnych procesów ekonomicznych. Przyjmujemy więc, iż różnice w ocenach gospodarki kraju, widoczne w odpowiedziach mieszkańców różnych regionów, szczególnie zaś dotyczące jej poprawy lub pogorszenia, spowodowane są głównie różnicami stanu gospodarki w poszczególnych województwach, mogą zatem być traktowane jako jej wskaźnik. Inaczej zresztą nie występowałyby regionalne różnice w ocenach sytuacji kraju.

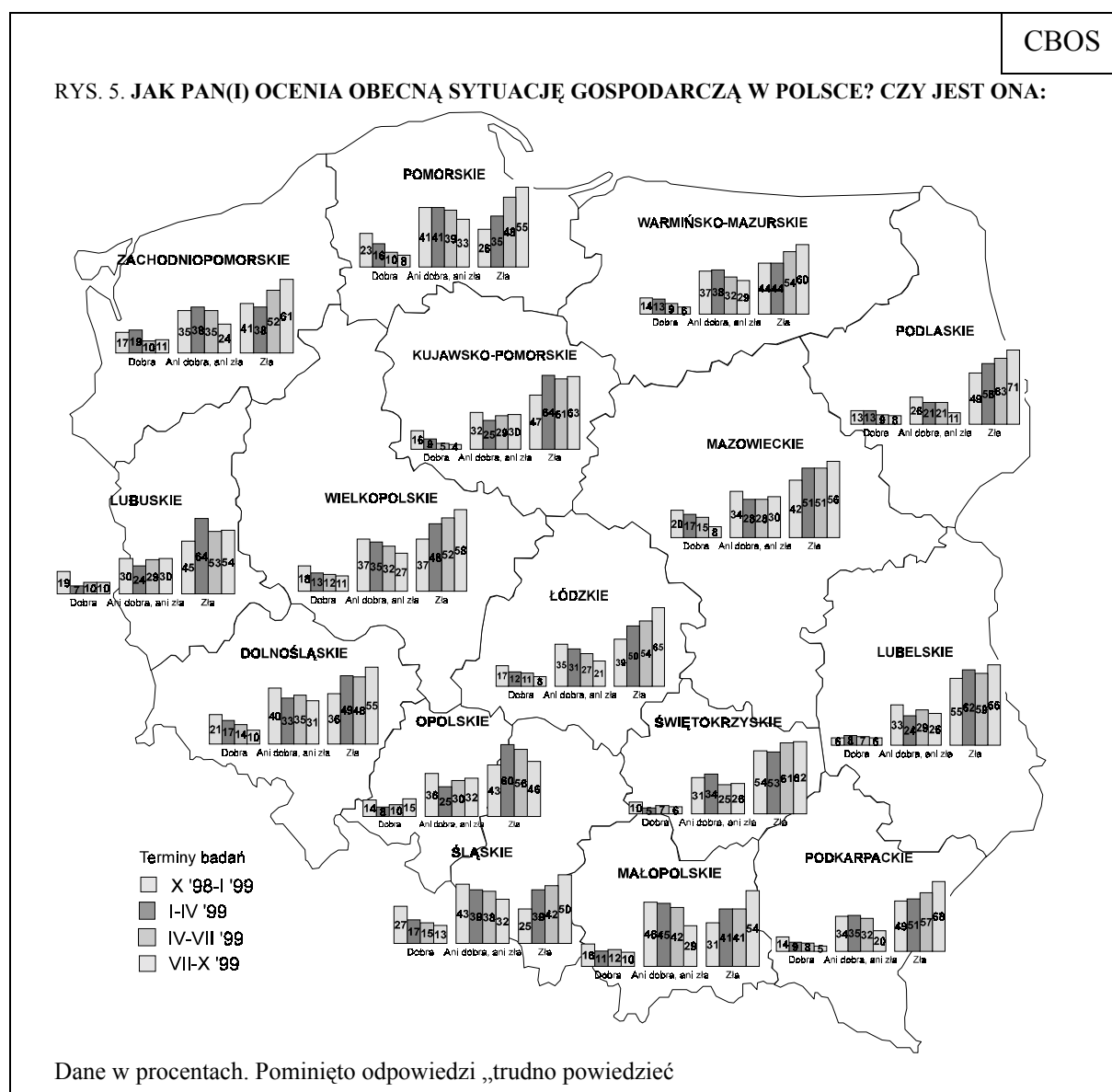
W większości województw sytuacja gospodarcza kraju oceniana jest bardzo krytycznie. W każdym z regionów oceny negatywne przeważają nad dobrymi.

Stosunkowo najlepiej oceniana jest sytuacja gospodarcza Polski w województwach śląskim i pomorskim, w których występują najmniejsze różnice między odsetkami ocen

dobrych i złych (w śląskim 20 punktów, w pomorskim 26 punktów). Należy zauważyć, że w tych regionach oceny sytuacji gospodarczej są wyraźnie zbieżne z ocenami warunków życia. W obu przypadkach wartości wskaźnika są wyższe od średniej dla kraju i lepsze niż w innych województwach.

Najbardziej krytycznie o sytuacji gospodarczej wypowiadają się natomiast mieszkańcy województw: podlaskiego, lubelskiego, kujawsko-pomorskiego i świętokrzyskiego, gdzie różnice między odsetkami ocen dobrych i złych wynoszą około 50 punktów.

Uzupełnieniem danych zagregowanych na podstawie wyników trzynastu badań będzie, podobna jak w przypadku oceny warunków życia, analiza zmian, jakie obserwowaliśmy od października '98 do października '99.

W ciągu minionego roku niemal we wszystkich województwach oceny sytuacji gospodarczej ulegały wyraźnemu i systematycznemu pogorszeniu, przy czym najbardziej w województwach pomorskim, łódzkim, małopolskim, wielkopolskim, podlaskim i dolnośląskim. Od października '98 do października '99 w każdym z tych regionów liczba osób negatywnie oceniających stan gospodarki kraju wzrosła o około 20 punktów procentowych (najwięcej w woj. łódzkim – o 26 punktów i małopolskim o 23 punkty). Obecnie najwięcej ocen negatywnych notujemy wśród mieszkańców województwa podlaskiego, spośród których niemal trzy czwarte (71%) krytycznie ocenia sytuację gospodarczą w Polsce.

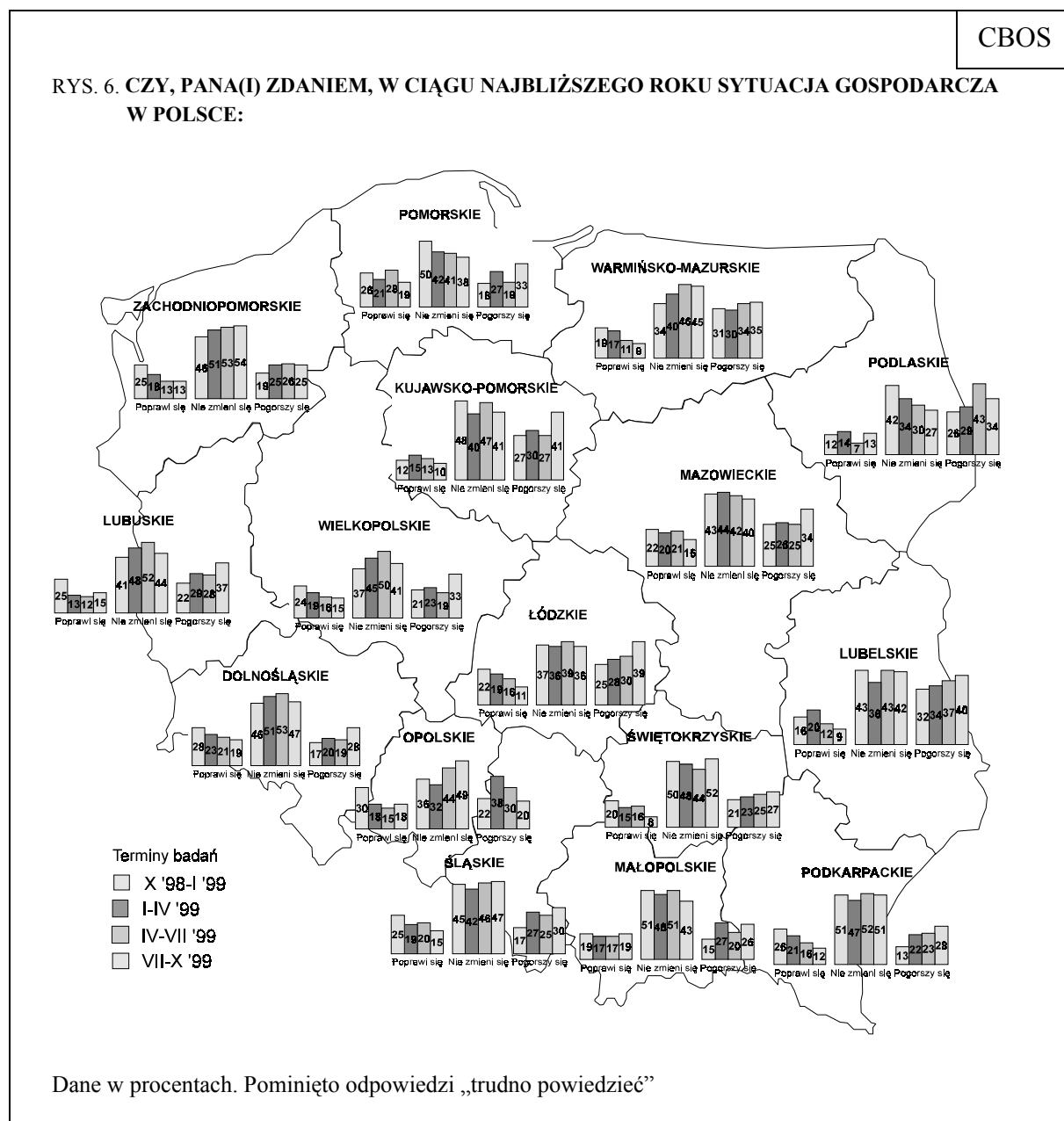
Zwiększaniu się liczby ocen negatywnych towarzyszyło zmniejszanie się grup respondentów dobrze i średnio oceniających stan gospodarki kraju. Wyjątkiem pod tym względem jest województwo opolskie, w którym od początku bieżącego roku oceny w tym względzie poprawiały się: od stycznia do kwietnia '99 tylko 8% respondentów z tego regionu dobrze oceniało sytuację gospodarczą, a obecnie liczba ta wzrosła do 15% i jest najwyższa w kraju. Należy również zwrócić uwagę na znaczny spadek w tym województwie liczby ankietowanych źle oceniających sytuację gospodarczą w Polsce: z 60% w okresie od stycznia do kwietnia br. do 46% w okresie od lipca do października br.

PROGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ

Prognozy dotyczące rozwoju sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższego roku są nieco lepsze niż jej oceny. Niemal w każdym z województw przeważają opinie, że sytuacja gospodarcza w kraju nie ulegnie żadnym zmianom. Przez ostatnie dwanaście miesięcy w większości województw liczba osób nie przewidujących zmian w najbliższym roku ulegała tylko nieznacznym wahaniom. Jedynie w województwach pomorskim i podlaskim wykazywała ona tendencję spadkową, natomiast w województwach lubuskim, zachodniopomorskim, opolskim, dolnośląskim i wielkopolskim - tendencję wzrostową.

Najbardziej pesymistyczne prognozy dotyczące sytuacji gospodarczej odnotowaliśmy w województwach kujawsko-pomorskim, lubelskim i łódzkim. W każdym z tych regionów dwie piąte badanych wyraża przekonanie o pogorszeniu się w ciągu najbliższego roku sytuacji gospodarczej kraju.

W województwie opolskim obserwujemy nie tylko poprawę ocen sytuacji gospodarczej w Polsce, ale także wzrost optymizmu w przyrwydowaniach najbliższej przyszłości. W ostatnim okresie nieco lepsze są także prognozy w najgorszym pod względem ocen gospodarki województwie podlaskim.

Oceny warunków życia rodzin są w poszczególnych województwach nieco lepsze niż oceny sytuacji gospodarczej kraju. Wyraźniej widać również terytorialne zróżnicowanie subiektywnych warunków życia niż ocen gospodarki. Wydaje się, że nadal istnieją dawno utrwalone różnice w poziomie rozwoju między wschodnią i zachodnią częścią kraju, które dość wyraźnie rzutują na oceny mieszkańców tych województw. O ile w niektórych zachodnich województwach można zauważyć wzrost pozytywnych ocen jakości życia rodzin, o tyle w regionach wschodnich oceny te w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy systematycznie się pogarszały.

Niemal w żadnym województwie badani nie dostrzegali możliwości poprawy swoich warunków życia i stosunkowo często wyrażali przekonanie o braku perspektyw w tym względzie.

Zmiany, jakie odnotowaliśmy w poszczególnych województwach w ciągu minionego roku, świadczą zarówno o dużym zróżnicowaniu regionalnym, jak i o systematycznym pogarszaniu się ocen sytuacji gospodarczej kraju. W tej kwestii podobnie wypowiedali się mieszkańcy wszystkich województw. Trudności gospodarcze kraju, oceniane z perspektywy regionów, są wyraźnie dostrzegane - prawie we wszystkich województwach liczba ocen krytycznych systematycznie wzrastała. Prognozy dotyczące sytuacji gospodarczej kraju również nie są optymistyczne. Większość respondentów jest zdania, że sytuacja ta pozostanie bez zmian, a znaczna część badanych obawia się nawet jej pogorszenia. Pewna poprawa ocen nastąpiła jedynie w województwie opolskim, a prognoz - w opolskim i podlaskim.

Opracował
Arkadiusz SEK